

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 1. maja 1861.

Odperto pisemce

našim Krajncem zavoljo kantonskih cest.

Ker sèm ter tje ljudje mislijo, da to, kar je naš deželni zbor v predzadnji seji zastran kantonskih cest sklenil, je že postava, moramo jim, da se odvernejo vse krive misli, ponoviti še enkrat, kar smo že v 17. listu „Novic“ na 137. strani rekli, da to, kar deželni zbor v takih zadevah sklène, po deželni ustavi ne veljá pred, dokler ni od višjega cesarskega poglavarstva poterjeno. Vsak tak sklep mora iti do cesarske višje gospóske; če ga poterdi, ga kot ukaz pošlje nižjim gospóskam, da se po njem ravna; ako ga ne poterdi, ga pošlje deželnemu zboru nazaj, in ta vzame to reč vnovič v svoj prevdarek. Deželni zbor je enoglasno te cestne zadeve za take spoznal, da se morajo soseskam samim v roke dati; al, kakor smo gori rekli, zbora sklep mora, da je veljaven, poprej poterjen biti od cesarskega poglavarstva, kar pa se dozda še ni moglo zgoditi, ker je komaj teden preteklo, kar je zbor nehal. Poterpíte tedaj, da se ta reč na postavni poti reši, da se ne zapledete v kakošne zadrege. Od gosp. kantonskih poglavarjev pa je tudi pričakovati, ker so slišali glas deželnega zbora, v katerem so glasovali tudi nekteri kantonski poglavarji sami, da bojo čakali s cestnimi deli itd., dokler se predlog deželnega zbora ne reši, kar menda ne bo dolgo terpeló.

Gospodarske skušnje.

(Kolikrat na dan naj se poklada molzni živini?) Divja živina ne je dvakrat ali trikrat na dan, ampak tolikrat, kolikorkrat je lačna in ima kaj jesti, in je toliko, da je sita. To bi imeli gospodarji tudi pri živini v hlevu posnemati in ji več ko dva- ali trikrat pokladati, ako kaki posebni vzroki niso zoper to. Kjer gospodar svojo živino z večjo skerbjo glešta, ji poklada petkrat na dan: zjutraj, dopoldne, opoldne, popoldne in zvečer, toda dopoldne in popoldne se ji daje le malo klaje. Dve uri potem, ko je živina klajo požerla, je klaja v želodcu in čevah že skor prekuhana in iz nje napravljeni mlečni sok je že večidel prepeljan v kri. Ravno zato mislimo, da je prav in živinski naturi primerno, da se ji petkrat poklada. Povsod kjer tako delajo, manj klaje več zdá in tekne živini tudi slabeja klaja bolje. Posebno pa ste dve okoljšini, kjer je petkratno pokladanje koristno. Namreč takrat, kadar se živini presna (frišna) klaja poklada, zlasti presna detelja; — če mora živina 6 ur ali še dalje take klaje čakati, žrè pogoltno in se lahko prežrè, da jo napenjati začne; živini pa, ki ni tako lačna, ker se ji petkrat čeravno manj na enkrat jesti dá, ji ne bo presna detelja tako lahko škodovala. Drugo, da živini večkratno pokladanje bolj tekne, je takrat, ko slabejo klajo dobiva, ktere se ji mora več na enkrat pokladati; take klaje, če se živina preveč ž njo nabaše, ne prekuha želodec tako hitro in ji ne tekne tako; če se ji pa po malem večkrat dá, se vse bolje po-

vžije, kar je tečnega v nji. Dela je res več s petkratnim pokladanjem, pa je tudi dobiček toliko večji.

(Kerhke in suhe kopita se omeščajo) in šepanje se odverne, ki se po stisnjenih kopitih zlasti na terdih tleh pógostoma nahaja, ako se kopito in bincelj večkrat na dan z osoljeno vodo zmoči. Kuhinska sol poteguje namreč vlago (mokroto) iz zraka na-se in derži rog bolj vlažen. Še bolje je pa glycerin (Oelsüss), ki ima posebno vlažno lastnost in kopito dolgo vlažno derži, če se tudi le malo-krat ž njim namaže.

„Fundgrube.“

Naprava zoper ogenj.

Iz Dolenskega. — Ker „Novice“ rade naznanjate čitateljem svojim vse, kar jim je v prid, vam bojo gotovo dobro došle tudi sledeče verstice o neki, če že drugod ne, pa saj tukaj redki napravi zoper ogenj. Vidil sem jo une dni nekje na Dolenskem, in ker mi je jako koristna, naj jo povem. Pridši v neki kraj sem vidil na več mestih jame kopati, v jame velike iz prav debelih smrekovih dog narejene kadí vlagati, v kadí pa vodo voziti. Vprašavši, čemu da je vse to, čeravno sem sam pri sebi mislil in skoraj vedil, kaj bi imelo to biti, sem kmali zvedil, da zoper ogenj. Kakor sem zapazil, so jame na najnevarniših krajih, to je ali blizo lesenih hiš, ali pa pri takih, ki so zlo deleč od vode. Pokrite so take z vodo napolnjene kadí z debelimi lesenimi pokrovi, na pokrovih pa so veliki kamni, da jih ne morejo otroci razkriti.

Te tako koristne naprave nisem jez še nikjer drugod na dolenski strani vidil; mislim pa, da bi je trebalo po vseh vaseh, pa tudi pri hišah, ki stojé na samem, in posebno tam, kjer ni prav blizo vode. Saj se čuje mnogokrat tožiti: da bi se bil lahko ogenj pogasil, ako bi bilo le malo vode pri rokah. Večkrat se nameri, da je ni zadosti le en ali dva škafa, ali kolikor je je v hiši, in ravno takrat — mislim — bi jo iz takih nalašč zato pripravljenih kadí jemali in tako ogenj pogasili, dokler se še ni preveč razširil.

Prijatelj „Novic“.

Realna šola in nje pomen zlasti za krajnsko deželo.

Ne samo naši ljudje, ampak tudi drugi po družih deželah ne vejo še dosti, kakošne šole prav za prav so realke.

Realne šole so nova stvar v našem cesarstvu, še le kakih 10 let stare; ni tedaj čuda, da ljudje ne vejo, kaj se učí v njih, in kaj bodo mladenči, ki so se izučili v teh šolah. Ako bi bilo ime njih bolj jasno, bi jim bila tudi stvar jasnejša. Če pa si je tudi Nemeč izposodil ptuje (latinsko) ime, da ž njim zaznamuje te šole, ga moramo tudi mi obderžati, da si ne hodimo preveč navskriž. Če bi hotli po svojem te šole kerstiti, bi jim utegnili najbolje reči djanske šole ali šole za djansko življenje; njim zlo podobne šole so kerstili nekđaj obertniške šole,